

IJTIMOIIY TARBIYA

*Sultonova Shaxnozaxon Shuxratjon qizi - University of Management and Future Technologies universiteti, pedagogika va psixologiya yo'nalishi, 2-kurs
S552-23 PPo' guruhi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada ijtimoiy tarbiyaning mohiyati, uning shaxs va jamiyat rivojlanishidagi o'rni hamda asosiy tamoyillari tahlil qilinadi. Ijtimoiy tarbiya insonning ma'naviy va axloqiy shakllanishiga xizmat qiluvchi asosiy jarayonlardan biri bo'lib, uning samaradorligi oilaviy tarbiya, ta'lim muassasalari va ijtimoiy muhitga bog'liqdir. Shuningdek, maqolada ijtimoiy tarbiyaning jamiyat taraqqiyotiga ta'siri yoritilib, uni samarali tashkil etishning muhim jihatlari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: ijtimoiy tarbiya, axloqiy tarbiya, ma'naviyat, jamiyat, shaxs rivojlanishi, oila tarbiyasi, ta'lim tizimi, ijtimoiy muhit, shaxs shakllanishi

Kirish

Har qanday jamiyatning barqarorligi va rivojlanishi uning a'zolarining axloqiy va ma'naviy tarbiyasiga bog'liq. Ijtimoiy tarbiya shaxsning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish, jamiyatga moslashish va samarali muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Oila, maktab, mahalla va ommaviy axborot vositalari bu jarayonda muhim rol o'ynaydi.

Zamonaviy globallashtirish sharoitida yosh avlodning ijtimoiy tarbiyasiga e'tibor qaratish yanada dolzarb masalaga aylangan. Texnologik taraqqiyot, ommaviy madaniyat va internet ijtimoiy tarbiya jarayoniga yangi imkoniyatlar va qiyinchiliklar olib kelmoqda. Ushbu maqolada ijtimoiy tarbiyaning mohiyati, uning asosiy tamoyillari hamda shaxs va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri tahlil qilinadi.

Ijtimoiy tarbiyaning mohiyati va ahamiyati

Ijtimoiy tarbiya insonning jamiyatga moslashishi, ijtimoiy normalarni qabul qilishi va axloqiy qadriyatlarni o'zida shakllantirish jarayonidir. Ushbu jarayon inson hayotining barcha bosqichlarida davom etib, uni to'g'ri yo'naltirish jamiyatning

barqarorligi va taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy tarbiya shaxsning nafaqat xulq-atvoriga, balki uning hayotga bo'lgan qarashlariga, maqsadlari va intilishlariga ham ta'sir ko'rsatadi.

Ijtimoiy tarbiya insonni jamiyatning faol a'zosi sifatida shakllantirishga qaratilgan murakkab jarayon bo'lib, quyidagi asosiy jihatlarni o'z ichiga oladi:

- Ijtimoiy tarbiya jarayonida inson jamiyatning axloqiy me'yorlari, odo-axloq qoidalari va umuminsoniy qadriyatlarini o'rganadi. Halollik, adolat, hurmat, mehr-oqibat kabi fazilatlar ijtimoiy tarbiya orqali rivojlanadi.
- Ijtimoiy tarbiya insonning boshqalar bilan muloqot qilish qobiliyatini rivojlantiradi. Inson bolalikdan turli ijtimoiy guruhlar – oila, maktab, jamiyat va mehnat jamoasi orqali ijtimoiy munosabatlarni o'rganadi. Ushbu jarayon insonning o'zini jamiyatning to'laqonli a'zosi sifatida his qilishiga yordam beradi.
- Ijtimoiy tarbiya insonda jamiyat oldidagi mas'uliyat hissini shakllantiradi. Shaxs o'z huquq va majburiyatlarini bilib, jamiyatdagi rolini anglaydi. Shuningdek, inson o'z xatti-harakatlarining jamiyatga ta'sirini tushunib, atrofdagilarga hurmat bilan munosabatda bo'lishni o'rganadi.
- Ijtimoiy tarbiya insonda mehnatsevarlik, fidoyilik va ijodiy faoliyatga bo'lgan intilishni shakllantiradi. Bu esa insonning professional rivojlanishiga hamda jamiyat taraqqiyotiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.¹

Ijtimoiy tarbiyaning ahamiyati

Ijtimoiy tarbiya jamiyatning rivojlanishi va barqarorligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Uning ahamiyati quyidagi jihatlarda namoyon bo'ladi:

- Ijtimoiy tarbiya jamiyat a'zolari o'rtasida birdamlikni kuchaytirib, ijtimoiy nizolarni oldini oladi. Ijtimoiy qadriyatlar va axloqiy me'yorlarni shakllantirish orqali tartib-intizom mustahkamlanadi.
- Kelajak avlodni to'g'ri yo'naltirish ijtimoiy tarbiyaning eng muhim vazifalaridan biridir. Ma'naviy barkamol, madaniyatli va axloqiy jihatdan yetuk insonlarni tarbiyalash orqali jamiyatning intellektual va madaniy darajasi oshadi.

¹ Vygotsky L.S. "Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes" – Harvard University Press, 1978;

- Har bir inson jamiyatning ajralmas qismi ekanligini anglab yetishi muhim. Ijtimoiy tarbiya insonlarni turli qatlamlar bilan hamkorlik qilishga, tolerantlikni rivojlantirishga va ijtimoiy muhitga moslashishga yordam beradi.
- Ijtimoiy tarbiya yoshlarni hayot sinovlariga tayyorlaydi. Ular jamiyatdagi muammolarni tushunib, ularga mos ravishda munosabat bildirishni o'rganadilar. Bu esa jamiyatda mas'uliyatli va faol fuqarolik pozitsiyasiga ega insonlarning yetishib chiqishiga xizmat qiladi.
- Ijtimoiy tarbiya huquqiy madaniyatni rivojlantirishda ham katta ahamiyatga ega. Shaxs o'z huquq va majburiyatlarini bilib, qonunlarga rioya qilish orqali jamiyatdagi huquqiy barqarorlikni saqlashga hissa qo'shadi.²

Ijtimoiy tarbiya inson va jamiyat hayotining ajralmas qismi bo'lib, uning barqarorligi va rivojlanishiga xizmat qiladi. Bu jarayon oila, ta'lim muassasalari, jamiyat va ommaviy axborot vositalari orqali shakllanadi. Ijtimoiy tarbiyaning samaradorligi bevosita uning uzluksizligi, tizimlilik va hayotiy ehtiyojlarga mosligiga bog'liq. Maqsadli va puxta o'ylangan ijtimoiy tarbiya kelajak avlodning barkamol insonlar bo'lib shakllanishiga va jamiyatning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Xulosa

Ijtimoiy tarbiya jamiyatning har bir a'zosini axloqiy, ma'naviy va madaniy jihatdan shakllantirishga xizmat qiladigan uzluksiz jarayondir. Bu jarayon insonning shaxs sifatida yetuk bo'lishiga, jamiyatga moslashishiga va ijtimoiy munosabatlarni samarali yo'lga qo'yishiga yordam beradi. Ijtimoiy tarbiya orqali inson o'z huquq va majburiyatlarini anglaydi, jamiyat oldidagi mas'uliyatini his qiladi va axloqiy normalarga rioya qilishga intiladi.

Zamonaviy dunyoda ijtimoiy tarbiyaning roli yanada ortib bormoqda, chunki globalizatsiya, texnologik taraqqiyot va axborot oqimi yosh avlodning dunyoqarashi va xulq-atvoriga kuchli ta'sir o'tkazmoqda. Shu sababli, ijtimoiy tarbiyani faqat oila va maktab doirasida emas, balki butun jamiyat miqyosida tizimli va rejalangan holda amalga oshirish lozim. Ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari, madaniy muassasalar va ijtimoiy tashkilotlar bu jarayonda muhim o'rin tutadi.

² Durkheim É. "Moral Education" – Free Press, 1961;

Shuningdek, ijtimoiy tarbiya shaxsning barkamol inson bo'lib yetishishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Insoniy fazilatlarni rivojlantirish, mehnatsevarlikni shakllantirish, huquqiy madaniyatni oshirish va jamiyat barqarorligini ta'minlash uchun ijtimoiy tarbiyaning barcha jihatlariga e'tibor qaratish lozim. Tarbiyalangan, ma'naviy yetuk va mas'uliyatli fuqarolar jamiyatning taraqqiyoti va kelajagi uchun muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Natijada, ijtimoiy tarbiya inson va jamiyatning rivojlanishida hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, uni mukammallashtirish va zamon talablariga mos ravishda rivojlantirish har bir jamiyatning ustuvor vazifalaridan biri bo'lishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
2. Хайдаров, С. (2023). Педагогик faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalarda farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.